

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Mevrouw drs. K. Arib
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag

Telefoon: 070 310 00 00
Fax: 070 356 14 74
secretariaat@onderwijsraad.nl
www.onderwijsraad.nl

Ons kenmerk
20190114/1139

Contactpersoon

Plaats/datum
Den Haag, 14 juni 2019

Uw kenmerk

Doorkiesnummer

Onderwerp
Eindtoets po en overgang po en vo

Mevrouw de Voorzitter,

Op 25 juni aanstaande voert uw Vaste Kamercommissie OCW algemeen overleg over de eindtoets primair onderwijs en de overgang van het primair en het voortgezet onderwijs. Met het oog op dit overleg wil de Onderwijsraad graag beknopt zijn standpunten over dit thema onder de aandacht van uw Kamer brengen. Deze standpunten zijn meer uitgebreid terug te lezen in zijn recente adviezen *Toets wijzer* en *Doorgeschoten differentiatie in het onderwijsstelsel*.

Beschouw eindtoets als belangrijke informatie voor het schooladvies – en verplaats daarom de toets

De Onderwijsraad beveelt aan om de eindtoets eerder af te laten nemen dan het moment waarop het schooladvies wordt afgegeven, bijvoorbeeld begin maart. De raad ziet de eindtoets namelijk als een belangrijk, objectief gegeven waarop het schooladvies gebaseerd moet zijn. Wel vindt hij dat de eindtoets niet het enige of het doorslaggevend gegeven moet zijn. Het oordeel van de leerkracht dient ook mee te tellen. Dit oordeel wordt weer mede gebaseerd op oordelen van andere leraren uit het schoolteam en gegevens uit het leerlingvolgsysteem. Dat systeem zou volgens de raad een breed zicht op de leer- en ontwikkelcapaciteiten van de leerling moeten geven.

De afname van de eindtoets vindt nu plaats tussen 15 april en 15 mei, terwijl het bevoegd gezag voor 1 maart zijn advies geeft. De score op de eindtoets doet er alleen toe in zoverre de leerling een substantieel hogere score haalt dan overeen zou komen met het gegeven advies. In dat geval moet een basisschool het schooladvies heroverwegen. De raad constateert dat de objectieve informatie die de eindtoets kan bieden voor het schooladvies nu beperkt wordt benut, omdat de toets na het advies wordt afgenomen. Een recent onderzoek van het Centraal Planbureau laat zien dat het ontbreken van de objectieve informatie bij het aanvankelijke advies leidt tot systematische benadeling van bepaalde groepen leerlingen, waaronder leerlingen met laagopgeleide ouders. Zij krijgen relatief vaker een lager schooladvies dan hun toetscore aangeeft en bij een discrepantie tussen beide wordt hun advies minder vaak bijgesteld.

Neem voor alle leerlingen dezelfde eindtoets af

De Onderwijsraad adviseert voor alle leerlingen in het primair onderwijs dezelfde eindtoets af te nemen, omdat dit het systeem van eindtoetsing de nodige robuustheid verschaft en bijdraagt aan een accuraat en eerlijk schooladvies. De score op een eindtoets po moet volgens de raad boven twijfel verheven zijn. De vergelijkbaarheid van scores behoort daarbij zwaarder te wegen dan de vrijheid van scholen om zelf een

eindtoets te kiezen. Een verplichte centrale eindtoets is een nieuwe ontwerpogave. Het is aan het College voor Toetsen en Examens om, rekening houdend met de wensen van het onderwijsveld, de opdracht aan te besteden in de markt en ontwerpisen te stellen die garanderen dat de toets bijdraagt aan het geven van een goed schooladvies.

De Inspectie van het Onderwijs waarschuwde in 2017 voor de afnemende vergelijkbaarheid van de eindtoetsen als gevolg van de toelating van drie nieuwe varianten op de markt. De resultaten van het recente onderzoek van het Centraal Planbureau bevestigen dat varianten van de eindtoets verschillende resultaten opleveren en dat sommige scholen hierop inspelen. Het gebruik van zogeheten ankeropgaven om toetsen te kalibreren komt beperkt tegemoet aan dit probleem, tenzij een groot aantal ankeropgaven zou worden gehanteerd. Dit laatste zou echter de keuzevrijheid (de rationale van meerdere eindtoetsvarianten) en de doelmatigheid van de eindtoetsing onder druk zetten; de toetsen gaan dan namelijk sterk op elkaar lijken. Een ander probleem met de kalibratie is dat zij complex is. Dit doet afbreuk aan de transparantie van de eindtoetsing en vergroot de kans op berekeningsfouten.

De raad realiseert zich dat de verplichting van de eindtoetsing in het primair onderwijs, zoals die in 2014 wettelijk is vastgelegd, al een inperking van de vrijheid van inrichting van het onderwijs is en dat het verplicht stellen van één eindtoets een verdere inperking betekent. Deze verdere inperking is volgens hem echter gerechtvaardigd, omdat het voor het goed functioneren van het onderwijsstelsel noodzakelijk is om duidelijke ijkpunten aan te brengen in de vorm van gestandaardiseerde toetsing. De eindtoetsing in het primair onderwijs dient een dergelijk ijkpunt te zijn. Zowel de leerling, de school als de overheid moeten er op kunnen vertrouwen dat de toetscores en de toetsadviezen die op basis van de scores worden afgegeven, vergelijkbaar zijn. De praktijk heeft uitgewezen dat met meerdere varianten van de eindtoets de vergelijkbaarheid van resultaten niet goed kan worden gewaarborgd. Daarom is een verdere inperking van de vrijheid van inrichting nodig in de vorm van één verplichte eindtoets. De raad vindt deze inperking behalve noodzakelijk ook proportioneel; voor de school blijft er volop ruimte om naar eigen inzicht het onderwijs vorm te geven en naast de eindtoets andere toetsen af te nemen.

Selectie komt te vroeg in de schoolloopbaan van leerlingen

De Onderwijsraad is van mening dat de eindtoets in principe bijdraagt aan gelijke kansen van leerlingen omdat het een objectief gegeven biedt bij schooladvisering. Hij vindt echter het moment in de schoolloopbaan te vroeg. Hij adviseert de overheid voor de korte termijn de eindtoets primair onderwijs voorafgaand aan het schooladvies te laten afnemen. Voor de langere termijn adviseert hij om na te gaan hoe de selectie van leerlingen voor een bepaalde schoolsoort kan worden uitgesteld en hoe de differentiatie van schoolsoorten kan worden gereduceerd. Op de langere termijn ziet de raad nog steeds een belangrijke rol weggelegd voor een objectieve toets ten behoeve van schoolsoort-advisering, maar deze zou dan op een later moment worden afgenomen, bijvoorbeeld op veertienjarige leeftijd, het gemiddelde moment van differentiatie en selectie voor OESO-landen.

Het Nederlandse onderwijsstelsel kenmerkt zich door een grote mate van differentiatie van leerlingen op basis van hun leer- en ontwikkelcapaciteiten en een relatief vroege toewijzing aan schoolsoorten. De raad heeft erop gewezen dat deze kenmerken nadelige effecten hebben op de kansengelijkheid en de sociale samenhang op school en in de maatschappij. Vroege selectie zorgt ervoor dat het opleidingsniveau van de ouders meer bepalend is voor het niveau dat leerlingen in het onderwijs behalen en de maatschappelijke functies die zij later krijgen. Bovendien komen groepen leerlingen met verschillende sociale achtergronden elkaar minder vaak tegen op school. De nadelige effecten zijn in het Nederlandse stelsel de afgelopen jaren versterkt, doordat de mogelijkheden om door te stromen naar hogere schoolsoorten zijn afgenomen. De tijd is rijp om het stelsel

Ons kenmerk
20190114/1139

Pagina
3/3

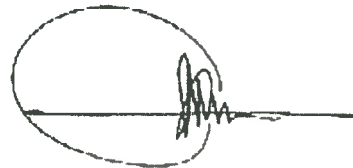
opnieuw te doordenken en aanpassingen door te voeren waarmee het selectiemoment wordt uitgesteld, de mogelijkheden om op te stromen worden vergroot en het aantal schoolsoorten wordt gereduceerd, zodat leerlingen met verschillende sociale achtergronden samen onderwijs kunnen blijven volgen.

Wij wensen uw Kamer een vruchtbaar debat op 25 juni en zijn graag bereid om voor of na het algemeen overleg verdere toelichting te geven op onze adviezen *Toets wijzer* en *Doorgeschoten differentiatie in het onderwijsstelsel*.

Met beleefde groet,

Prof. dr. E.H. Hooge
Voorzitter

Drs. C. van 't Veen
Interim-secretaris